

GOEDEREN VAN DE DUITSE ORDE (6)

door Peter van den Elsen

(Slot erfpachten):

43. Hoeve Ter Ey(c)ken

Deze hoeve lag op het gehucht Ter Eyken, westelijk van Milschot, in wat we nu de parochie Mortel noemen. In 1386 verpachtte Heer Robrecht van Veremburch, kommandeur van Gemert, de hoeve Ter Eycken voor negen jaar (55). Uit een bewaard gebleven "Coye" van "eenen bezegelden brief van de hoeve Ter Eycken" blijkt verder dat op St.Jorisdag 1391 de hoeve in erfpacht werd gegeven aan zekere Melis Weltken Johans Maessens van Ghemert. In deze akte wordt van de hoeve gezegd "nu ter tijt, onbetimmer ende ongebouwt". Het zou wel eens kunnen zijn dat de 'brieven' van 1386 en 1391 in feite de stichtingsbrieven van Tereiken zijn. In een oorkonde van 1421 wordt de erfpacht van Tereiken bevestigd als ze met andere hoeves wordt genoemd als één van de gerechtigden van de gemene gronden van Gemert (56).

In 1700 blijkt de erfpacht van Ter Eycken als volgt verdeeld:
(57)

- a. Allardt Leonardts, Leonardt Allardts Antonissoone, Jan Jan Loya als man van Heylken Allardts, Claes Leonardts ter Eycken en Willem Janssen alias Hennekens:
- land het Heytveld, 4 lopense en 25 roeden.
 - land in de Vlaes, 2 lop. en 26 roeden, idem 1 lopense en 19 roeden en 2 percelen grasland 1 lop. en 11 roeden.
 - land int Heytveld, 1 lop. en 10 roeden.
 - land genaamd de Cranenbraecke, 4 lop. en 9 roeden, idem, 1 lop. en 2 roeden.
 - bempt en grasland 1 lop. en 2 roeden en den hof 44 roeden.
 - huis met toebehoren op Ter Eycken, 5 lopense en 25 r.
 - driesvelt, 26 roeden; In den Coeck 3 lop. en 27 r.
 - land naast Claessens huis, 1 lop. en 20 roeden.
 - land het Clootje, 3 lop. en 45 roeden.

Copie

Copie wijt enen bezegden
Brieff van de hoeve ver-
rijcken, behoortijcken besegelt
Hinder

Ich broeder Francke van Fluelsbergh.
broeder des ^{commandeur} quijttchen ordens des hies ende
des hoefts van Ghemert toe behoorende den seluen
orden, maecte sondt ende doe kennelijk alle
Luijden die dese openen brieft sullen sien oft hooren
lesen bekenneende openbaertijcken dat ick met wille
ende consente broeder Reijner van Fluesen Landt com-
mandeur der Balijen vanden Bieffen van den
Bieffen des ordens voorschreven wijt gegeven hebben
ende verleent met minde ende met hande eijnen
bescheydenen manne Melijsten zweltken Johans
maestreus van Ghemert van mich nemende ende
ontfangende, geve ende verleene met desen brieve
den selven melis Reijnen rechten saertijcken, ende
erffelijcken erf pachte den hoeft zehijstendor hoeft
verrijcken, nu verlijt onbetimmert ende ongebauwt, met
allen sijnen toe behoorten den hies van Ghemert
ende den orden voors: toe behoorende gelijcker wijs
tijels, valneer Alaneys soone der Timmerman spoone
der Timmerman den hoeft ver rijcken voors: met
sijnen toe behoorten te hadden plachte pachte, ende
te hantplichte, ende Aladewich des selven valneer
tijelen zwieft den hoeft ver rijcke voorschreven nu
onbetimmert als voorschreven is met sijnen toe behoorende

- b. Claes Leonardts (door zijn koop van Huybert Jan Aerdt) "geldt" in de hoeve Ter Eycken:
 - land, 38 roeden; idem 1 lop. en 8 roeden; idem 13 roeden.
 - land in de Vlaes; 1 lop. en 8 roeden.
 - de Braeck, 1 lop. en 36 roeden.
- c. Willem Janssen "geldt": twee percelen int Heytveld, 39 r.; het Eusel en De Groese daarbij, 2 lop. en 40 roeden.
 - de Craenebraecke, 1 lop. en 30 roeden; idem, 1 lop. en 1 roede (58).
 - grasland aan het Broeck, 1 lop. en 41 roeden.
 - het Clootje 39 r. en In 't Driessenveld 1 lop. en 39 r., met land daarbij 22 r. en 1 lop. en 10 r.
- d. Jacob Aert Lucas, voor de kinderen van Marten Alarts en Maria:
 - land in de Craenenbraecken, 1 lop. en 20 r.; idem in de Hooge Craenenbraecken 3 lop. en 1 r.
- e. Antonius Segers, woonachtig in Deurne, als man van Jenneken Evert Jan Corsten:
 - grasland achter de Armerhoeve, 4 lop. en 39 r.
 - land op de Hoge Craenenbraecke, 3 lop.
- f. Claes Leonardts ter Eycken, Leonardt Alardts en Jan Jan Loyen alias Heeren als man van Heylken Alarts, door koop van Huybert Jan Aerts:
 - land in de Vlaes, 1 lop. en 25 r.; idem, 2 lop..
 - land op Ter Eycken, 29 r.; groese 1 lop. en 31 r.
 - int Eusel, 1 lop. en 12 r.; grasland 21 r.
 - het Heytveld, 1 lop. en 15 r.
 - de Braeck, 5 lop. en 24 r.
 - de Craenebraeck, 3 lop. en 30 r. (58)
 - huis en toebehoren, 1 lop. en 31 r.; Driessenveld, 27 r. en d'n hof, 1 lop. en 28 r.
- g. Hendrick Evardts als vertegenwoordiger van Leonard Alardts en Antonius Jan Heeren als man van Heylken Alarts, bijkoop van Wilbordt Jan Wolbordts:
 - teullant op Ter Eycken, 2 lop. en 2 r., en ackerlant, 2 lop. en 4 r.
- h. Johan Jan Antonius Loyen en Antonis zijn broer in naam van Peerke Johan Hoeven:
 - heyvelts ("daertegen protesterende")
 - teulland op Milschodt, 1 lop. en 43 r.
 - ackerlant op Ter Eycken naast de Kerckenpadt, 1 lop.
- i. Meriken wed. van Mathias Quirynen en Claes Leonardts ter Eycken:
 - in de Streepe ter Eycken, 4 lop. en 28 r.
 - heytveld, 1 lop. en 27 r.; idem int heytveld, 3 lop. en 25 r.; idem 6 lop. en 6 r.

aan Johan Hanrick Corsteynzenzoon. De erfpacht bestond uit een huis met hof, een kamp land geheten het Neyland, twee stukken land op Boeckensecker en een stuk land aan de Mortelse Straat. Gezien de pacht (7 mud rogge) betrof het een kleine hoeve(65). In hetzelfde jaar werden nog enkele erfpachten meer uit het goet Te Scherpenberg uitgegeven. Aan Bernier Willem Berniersz twee bunder beemd genaamd de Nuwe Beemt; aan Ansem Goessensz. een eusel in de Elshorst Beemd; aan Peter Clausz van Gemert een akkerland bij Boekent aan de Aude Strate en aan Kerstiaan van den Mortel, zoon van Arnt Ghielensz een erf geheten "Die Loehede, en dan nog aan Melis Maeszoon van der Hofstadt twee bunder in de Nieuwe Beemt.

Wat er later met deze erfpachten en pachten is gebeurd, dat is niet bekend. In de registers van 1700 (en later) wordt van 't goed Te Scherpenberg niet meer gerept (66).

(In de registers worden behalve de hier opgesomde en genummerde erfpachten er nog een aantal genoemd waarvan de meesten in de 15e eeuw of later in handen van de Duitse Orde zijn gekomen. Hier noemen we slechts nog: (67)

46. De Schutsboom

Dit was een perceel woeste grond aan de Peelse Loop bij de Deel. Het werd in 1658 uitgegeven en was 60 lopense, 8 roeden en 15 voet groot. De totale pacht bedroeg 59 vat rogge en 59 vat haver (68).

Dit was dan in grote lijnen de inventarisatie van de belangrijkste goederen van de Duitse Orde. Het is nu mogelijk om deze goederen in kaart te brengen en daarmee tot een reconstructie van "Gemert in de middeleeuwen" te komen.

NOTEN:

- (--) Dit is een vervolg op Goederen van de Duitse Orde (I t/m V) door Peter van den Elsen in Gemerts Heem Jrg.22, p.55 t/m 60, 87 t/m 89, 120 t/m 126; Jrg.23, p.109 t/m 116; Jrg.24, p.48 t/m 53.
- (55) RA'sHB, Kommanderij Archief v.d.Duitse Orde (KADO) Gemert, Inv.nr.658 regestnr.77.
- (56) RA'sHB nr.606 (in kopie: Heemkamer Ruischenbergstr.3a Gemert, dossier "Tereiken")
RA'sHB KADO Gemert, inv.nr.704, reg.nr.194; zie hiervoor ook Oorkondenboek van Gemert (uitg.Heemkundekring) 31-7-1421, waarin de hoeve Ter Eycken genoemd wordt als één van de gerechtigden van de gemene gronden.

- (57) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nr.1056, f.110 t/m 115; idem nrs. 1058, 1065 t/m 1068. De totale pacht van deze hoeve bedroeg in 1700: 5 mud rogge, 7 mud en 6 vat haver, 2 vat raapzaad, 12 ellen vlassen lakens, 12 pond boter, 8 hoenderen en 100 eieren. Hiervan werden achterenvolgens de grootste pachten betaald door a, f, i, g en h.
- (58) Waarschijnlijk wordt hier "Cranenbraken" bedoeld, doch men kan ook "Caelbraeck" lezen.
- (59) Peter van den Elsen, Goederen van de Duitse Orde (3), Gemerts Heem Jrg.22 (1980), nr.4, p.124 (nr.33).
- (60) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nr.704, reg.nr.194; idem Inv.nrs.211 en 655 (reg.195).
- (61) Zie ook noot 60; RA'sHB, KADO Gemert, inv.nrs.656 (reg.222) en 657 (reg.nrs. 321 en 322); idem Hfdst.IX 2a, inv.nr.1; Archief v.d.Parochie Gemert, Gautius RPG folio 9 t/m 15; Peter Lathouwers en Peters van den Elsen, Dör hédde de skut, geschiedenis van de Gemertse gilden (1982), p.31.
- (62) RA'sHB, KADO GEMERT, Inv.nr.1958 f.116; idem 1058 f.140: Aert Hendrik Verhofstadt was pachter van 1722 tot 1738 en Lamert Jansse van der Venne van 1738 tot tenminste 1768.
- (63) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nrs. 799-800-801; de pacht bedroeg 18 mud rogge en voor het overige zoals bij erfpachten gewoonlijk was.
- (64) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nr.1056 f.117. In totaal worden 28 lopense genoemd.
- (65) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nr. 679 reg.151.
- (66) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nrs. 678, 680 t/m 684. De hoeve Te Scherpenberg wordt niet in de registers 1056 en 1958 genoemd.
- (67) Het betreft hier voornamelijk erfpachten ter grootte van percelen en een aantal huizen die in de 15e eeuw en later werden verworven, o.a. enkele huizen op de Markt, vele percelen achter de hoeve Vogelsanck en enkele kleinere erfpachten in hoeves.
- (68) RA'sHB, KADO Gemert, Inv.nr.1056 f.50-65.

